

Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille suunnattu Ilmaisun monet muodot materiaalisalkku

Roosa Alastalo

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille suunnattu Ilmaisen monet muodot materiaalisalkku

Roosa Alastalo
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Toukokuu 2023

Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille suunnattu Ilmaisun monet muodot materiaalisalkku

Tämän opinnäytetyön aihe on Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitoon suunnattu ilmainen monet muodot materiaalisalkku. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda kokonaisuus, joka tukisi perhepäivähoitajien ammatillisuutta ja antaisi ideoita ilmaisun eri muotojen toteuttamiseen perhepäivähoidossa. Kehittämistyön tarkoituksena oli tuottaa ilmaisun monet muodot materiaalisalkku perhepäivähoitajille.

Opinnäytetyöni teoreettisina lähtökohtina olivat kansallisen arviointikeskuksen raportit koki- taidon taito- ja taidekasvatukseen tilaa varhaiskasvatuksessa sekä ilmaisun eri muotojen välistä yhteyttä lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Tietoperustassa keskeisessä osassa on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022), jota voidaan pitää tämän opinnäytetyön perustana ja minkä asettamiin tavoitteisiin opinnäytetyöllä pyritään. Opinnäytetyön tietoperustassa on avattu perhepäivähoidon asemaa varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjä, taito- ja taidekasvatusta sekä draamakasvatusta ilmaisun välineenä.

Kehittämistyö koostui laadullisesti toteutetusta tutkimuksellisesta osuudesta, joka oli alkukartoitus -kysely. Kysely toteutettiin sähköisesti Microsoft Forms -alustaa hyödyntäen. Alkukartoitus -kyselystä nousi esille konkreettisia toiveita ilmaisun alueista, joita oli sanallinen ja musiikillinen ilmaisu. Toiveena perhepäivähoitajilta nousi käsinuket ja tunnetaitoihin liittyvä materiaali. Nämä lähtivät suuntaamaan ja osaltaan rajamaan materiaalisalkun suunnittelua.

Kehittämistyön tuloksena syntyi materiaalikokonaisuus, joka sisältää eri oppimisympäristöissä hyödynnettäviä ideoita ilmaisun monien muotojen toteuttamiseen. Materiaali sisältää muun muassa ideoita sadutukseen, syksyisiä loru- ja laululeikkejä sekä ideoita välineiden kuten käsinukkejen käyttöön. Opinnäytetyöllä vastattiin sille asetettuihin tavoitteisiin, josta hyötyi niin opiskelija kuin työelämäkin. Tavoitteiden täyttymistä ei pystytä kuitenkaan täysin arvioimaan, koska materiaalisalkun todellinen käyttäjäryhmä eli perhepäivähoitajat eivät olleet mukana lopullisessa työn arvioinnissa. Työelämäkumppanin yhteyshenkilöltä saadun palautteen perusteella toiminta vastasi tarpeita.

Roosa Alastalo

The Many Forms of Expression material portfolio aimed at family daycare providers in the city of Hämeenlinna

Year 2023 Pages 40

The topic of this thesis is the many forms of expression material portfolio aimed at family day care in the city of Hämeenlinna. The aim of the thesis was to create an entity that would support the professionalism of family day caregivers and provide ideas for the implementation of different forms of expression in family day care. The purpose of the development work was to produce a material portfolio for family day caregivers.

The theoretical framework for my thesis were the reports of the Finnish education evaluation Centre. Those reports handle the state of skills and art education in early childhood education and care and the connection between different forms of expression in a child's growth, development and learning. A key part of the knowledge base is the basics of the early childhood education plan (2022), which can be considered the basis of this thesis and the goals set by the thesis. The knowledge base of the thesis has opened up the status of family day care in early childhood education and care, the contents of the early childhood education plan, skills and art education, and drama education as a means of expression.

The development work consisted of a qualitatively implemented research part, which was an initial survey. The survey was conducted electronically using the Microsoft Forms platform. The initial survey revealed concrete wishes for the areas of expression, which included verbal and musical expression. The hope for family daycare providers was hand puppets and material related to emotional skills. These set out to direct and contribute to the demarcation of the material portfolio planning.

The material of development includes ideas that can be used in different learning environments for the implementation of many forms of expression. The material includes, among other things, ideas for storycrafting, autumn rhyme and singing games, and ideas for the use of instruments such as hand puppets. The thesis responded to the goals set for it, which benefited both the student and working life. However, it is not possible to fully assess the fulfilment of the targets, because the actual user group of the material portfolio, in other words family daycare providers, were not involved in the final work evaluation. Based on the feedback received from the contact person of the working life partner, the material was considered successful.

Keywords: family day care, the many forms of expression, skills and art education, emotional skills

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Työelämäkumppani	6
3	Perhepäivähoito osana varhaiskasvatusta.....	7
3.1	Perhepäivähoitaja lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena	7
3.2	Perhepäivähoidon oppimisympäristöt	8
4	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	9
4.1	Oppimisen alueet	9
4.2	Ilmaisun monet muodot	10
4.3	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	12
5	Taito- ja taidekasvatus	13
5.1	Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet taito- ja taidekasvatuksessa	14
5.2	Draama	15
5.3	Sadutus	16
6	Lapsen sosiaalinen kehitys	17
7	Opinnäytetyön prosessi	18
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	20
7.2	Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite	21
7.3	Kehittämistyön suunnittelu	21
7.4	Materiaalisalkun aineiston tiedonkeruu ja analysointi	22
7.5	Materiaalisalkun toteutus	26
7.6	Opinnäytetyön päättäminen ja arviointi	28
8	Pohdinta ja johtopäätökset	30
9	Opinnäytetyön eettisyys	31
	Lähteet	33
	Liitteet	36

1 Johdanto

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisemassa varhaiskasvatustoiminnan sisällöllisessä arvioinnissa (2019) varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöllisten tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta nousi esiin taito- ja taidekasvatus yhdeksi kehittämisen tavoitteeksi. Arviointi oli suunnattu päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstölle (KARVI 2019,4).

Opinnäytetyön taustalla on työelämäkumppanin tavoite luoda perhepäivähoitajien toiveesta materiaalisalkku. Aihe on Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuksen valmis aihe, josta olemme työelämäkumppanin kanssa lähteneet rakentamaan yhteistyössä opinnäytetyötä. Kehittämistyö sai alkunsa omasta kiinnostuksestani Hämeenlinnan varhaiskasvatusta kohtaan, jolloin olin yhteydessä syksyllä 2022 työelämäkumppaniin heidän opinnäytetyö- ja tutkimusaiheista. Tämän jälkeen aloitettiin yhteistyö ja aiheen rajaaminen. Aihe rajattiin oppimisen alueista Ilmaisun moniin muotoihin, joka osaltaan tukee Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnissa nousseita kehittämistavoitteita.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ilmaisun monet muodot materiaalisalkku Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille, joka vastaa perhepäivähoitajien toiveisiin ja tarpeisiin. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää työelämäkumppanin ilmaisun eri muotojen toteuttamista työssään. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää osaltaan myös opiskelijan omaa ammatillista osaamista. Kehittämistyö vastaa työelämästä nousseeseen pidempiaikaiseen toiveeseen koskien perhepäivähoitajille suunnattua materiaalisalkkua.

2 Työelämäkumppani

Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuksen alla toimiva perhepäivähoito. Kunnallinen perhepäivähoito on osa kaupungin tuottamaa varhaiskasvatuspalvelua, jossa varhaiskasvatusta tarjotaan perhepäivähoitajien kotona. Perhepäivähoidossa noudatetaan valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa ja se on tavoitteellista sekä ammatillista kasvatustyötä. Perhepäivähoito tarjoaa yksilöllistä kasvatusta, hoitoa ja opetusta alle esikouluikäisille lapsille (Hämeenlinnan kaupunki 2023).

3 Perhepäivähoito osana varhaiskasvatusta

Perhepäivähoitoa koskevat varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritetyt säädökset. Perhepäivähoito määritteellään varhaiskasvatuslaissa yhdeksi varhaiskasvatuksen toimintamuodoksi, jota järjestetään perhepäiväkodissa. Varhaiskasvatuslakia sovelletaan perhepäivähoidossa, jossa lisäksi säädetään perhepäivähoidon järjestämisestä ja perhepäivähoidon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista sekä mitoituksista.

Hämeenlinnan kaupungin tuottamassa kunnallisessa perhepäivähoidossa noudatetaan valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2022) ja Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa (2022). Perhepäivähoitoryhmän koosta on säädetty, että siihen voi kuulua enintään neljä kokopäiväistä alle esiopetusikäistä hoitolasta, mukaan luettuna hoitajan omat alle kouluikäiset lapset. (Hämeenlinna 2023b.)

Perhepäivähoito tarjoaa yksilöllistä kasvatusta, hoitoa ja opetusta pienessä ryhmässä kodinomaisesti. Se on ammatillista ja tavoitteellista kasvatustyötä, jossa lähtökohtana on lasta arvostava vuorovaikutus sekä aito läsnäolo. Perhepäivähoidon toiminta-ajatuksena on tukea lapsen hyvää lapsuutta sekä turvata lasten kasvu, kehitys ja oppiminen. Perhepäivähoidossa arjen yhteiset hetket ovat oivia tilaisuuksia harjoitella elämässä tarvittavia taitoja, jotka ovat osaltaan perhepäivähoitajalle tärkeä tunnistaa. Perhepäivähoidon arjessa korostuvat joustava lapsen tahtiin kulkeminen, pysyvä turvallinen hoitaja sekä lasten ajatusten ja mielenkiinnonkohteiden ympärille rakentuvat monipuoliset päivät, jossa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia ympäristöjä kulttuuri elämysten, liikkumisen ja luonnon parissa (Hämeenlinnan kaupunki 2023b.)

3.1 Perhepäivähoitaja lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 6 luvun 29§:ssä säädetään perhepäivähoitajan kelpoisuusvaatimuksista. Perhepäivähoitajan kelpoisuusvaatimus on perhepäivähoitajan tehtäviin soveltuva ammattitutkinto tai muu alalle soveltuva koulutus.

Perhepäivähoitajien työn keskiössä on pedagoginen toiminta, joka rakentuu laadukkaasta vuorovaikutuksesta, kohtaamisesta, leikistä, perushoidon pedagogiikasta sekä erilaisista oppimisen, tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksista ja hetkiin tarttumisesta. Pedagoginen toiminta näkyy ennen kaikkea perhepäivähoidossa arjen pienissä merkityksellisissä hetkissä, jotka suunnitellaan lapsen vahvuuksien ja mielenkiinnonkohteista käsin yhdessä lapsen kanssa. Asioiden ollessa lähellä lapsen omaa kokemusmaailmaa ja kiinnostuksenkohteita, oppii lapsi parhaiten (OPH 2023a.)

Perhepäivähoidossa suuren osan päivän ajasta vie erilaiset perushoidolliset tilanteet, riisumiset ja pukemiset, ruokailut, wc-toimet ja erilaiset hygieniaan liittyvät asiat sekä lepoetki. Nämä tilanteet tarjoavat mahdollisuuksia lapsen aitoon osallisuuteen, jolloin lapselle syntyy tilaisuuksia vaikuttaa elämän pieniinkin valintoihin. Näistä yhteisistä hetkistä voi parhaimmillaan syntyä monipuolisia oppimisen paikkoja, joidenka sisältöä voidaan hyödyntää ryhmässä toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa (OPH 2023a.)

Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja laatii lapselle henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä lasten huoltajien kanssa. Tämän avulla asetetaan yhteisiä tavoitteita siitä, miten lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään suunnitelmallisesti perhepäivähoidossa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet (OPH 2023b.)

3.2 Perhepäivähoidon oppimisympäristöt

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) oppimisympäristöillä tarkoitetaan lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta tukevia tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita. Käsitteen oppimisympäristö sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne ovat muuntuvia tarpeen mukaan. Varhaiskasvattajan näkökulmasta tämä tarkoittaa lasten kiinnostuksen kohteiden, yksilöllisten taitojen ja tarpeiden sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteiden huomioimista (OPH 2022, 34-35.)

Oppimisympäristöt ovat keskeisessä osassa edistämässä lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuo näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. Luonto sekä rakennetut ympäristöt kuten pihat ja leikkipuistot tarjoavat oppimisympäristöinä kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisesti mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen (OPH 2022, 34-35.)

Teknologia on yksi varhaiskasvatuksen oppimisympäristö, joka monipuolinen ja lasta osallistava. Varhaiskasvatuksessa tämä näkyy digitaalisten välineiden kuten tabletin, sovelluksien ja ympäristöjen tarkoituksen mukaisena hyödyntämisenä. Teknologia mahdollistaa yhteistyön eri toimijoiden kanssa esimerkiksi virtuaalisina vierailuina kirjastoon, museoon, erilaisiin kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin tai teatteriin, jotka osaltaan rikastavat lapsen oppimisympäristöä (OPH 2022, 35.)

Perhepäivähoitajien pedagogiikka rakentuu vahvasti perhepäivähoitajien arjen työssä hyödyntämiin erilaisiin oppimisympäristöihin, jotka ovat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta oleellinen osa laadukasta kasvatusta. Fyysinen ympäristö perhepäivähoidossa käsittää perhepäivähoitajan kodin sisä- ja ulkotilat sekä välineet ja materiaalit (Parrila 2002, 214-

215.) Perhepäivähoidon sosiaalisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan perhepäivähoidon ihmishuoneverkkoja, jossa tärkein yhteistyö tapahtuu lapsen ja hoitajan välillä. Keskeisessä osassa perhepäivähoidon sosiaalista oppimisympäristöä on ilmapiiri (Koski 2002, 135.)

4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Tämän opinnäytetyön keskiössä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) lisäksi on Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (2022), jotka luovat yhdessä viitekehyksen opinnäytetyön kehittämistyön tuloksena syntyvälle materiaalisalkun pedagogiselle sisällölle.

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat luovat pohjan varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle. Näiden laadinta perustuu Varhaiskasvatuslain (540/2018) määräykseen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Se toimii varhaiskasvattajille työtä ohjaavana ja määrittävänä asiakirjana varhaiskasvatuslain lisäksi (OPH 2022, 7.)

Hämeenlinnan oma varhaiskasvatussuunnitelma (2022) toimii ammatillisen osaamisen käsikirjana varhaiskasvattajalle. Satakieli on kasvatustieteellinen perusta ja tapa ottaa Hämeenlinna varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet haltuun. Se korostaa niin varhaiskasvatuslaista (540/2018) ja näin ollen Valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteistakin nousevaa lapsen osallisuutta. Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelmasta (2022) nousee esille varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ydintä jäsentävät ydin teesit: Lapsi on oman elämänsä päähenkilö, Lapsi ansaitsee rikkaan aikuisen, lapsi elää vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, lapsella on satakieltä sekä Varhaiskasvatuksen menetelminä pedagoginen dokumentointi ja tutkiva oppiminen (Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 16-17).

4.1 Oppimisen alueet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määritelty viisi oppimisen aluetta, jotka ovat: Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni ja Kasvan, liikun ja kehityn (OPH 2022, 38). Oppimisen alueet ja muut varhaiskasvatuksen pedagogiseen viitekehykseen kuuluvat osa-alueet kuvataan kuviossa 1. Viitekehys kuvaa varhaiskasvatuksen pedagogiikan ja toiminnan kokonaisvaltaisuutta. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteuttamista (OPH 2022, 38.)

Oppimisen alueiden tarkoituksen on edistää lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alainen osaamisen kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa sekä ne edistävät lapsen kasvua yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Lasten laaja-alaista osaamista vahvistetaan laadukkaalla pedagogisella toiminnalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen toiminta, eri oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä miten lapsen hyvinvointia ja oppimista tuetaan (OPH 2022, 24).

Kuva 1: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

4.2 Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot oppimisen alueen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa lapsia eri tieteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdistely on luonteenomaista lapselle. Taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen kautta edistetään lapsen oppimisedellytyksiä, myönteistä minäkuvaa, sosiaalisia taitoja sekä lapsen valmiuksia jäsentää ympäröivää maailmaa. Ilmaisun taitoja harjoittelemalla lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä, joka kehittää lapsen ajattelun ja oppimisen taitoja. Lapsen kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeinen myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista lapsen tutustuminen kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin vahvasta monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueiden tavoitteita (OPH 2022, 44-45).

Varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin tarjota lapsille mahdollisuuksia kokea ja nähdä monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Lapsi tekee näkyväksi taiteellisen ilmaisun keinojen kautta havaintoja, tunteita ja luovaa ajattelua. Varhaiskasvatuksessa näihin ilmaisun eri muotoihin tutustutaan erilaisten työpajojen, oppimisympäristöjen, lähiympäristön kulttuuritarjontaan tutustuen sekä moniaistisesti. Oppimisympäristöjen näkökulmasta merkityksellistä on ilmaisun eri muotoihin tutustuessa oppimisympäristöjen esteettisyys ja innostavuus, monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus. Kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja dokumentointi ovat osa ilmaisun ja oppimisen prosessia (OPH 2022, 45).

Musiikillinen ilmaisu määritellään tavoitteena tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä niiden kautta vahvistaa lasten suhdetta ja kiinnostusta musiikkiin. Lapset pääsevät kokemaan elämyksellistä kuuntelua ja havainnoimaan ääniympäristöä. Leikinomaisen musiikillisen toiminnan avulla lapsen valmiudet hahmottaa musiikkia ja sen äänen kestoa, tasoa, sointiväriä kehittyvät. Keskeisiä varhaiskasvatuksen musiikillisen ilmaisun toiminnoista on laulut, lorut, erilaisten soittimien kokeileminen, musiikin kuunteleminen ja musiikin mukaan liikkuminen. Näiden kautta lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä sekä kehosoitamisesta. Lapsi voi kertoen, kuvallisen ilmaisun tai tanssin kautta kertoa musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita, johon kasvattajan tehtävä on lasta rohkaista. Kokemuksia lapsille musiikillisesta ilmaisusta syntyy myös musiikin yhdessä tekemisestä, musiikkiesityksiin liittyvistä harjoitteluprosesseista ja esiintymisen kautta syntyvistä onnistumisen ilosta (OPH 2022, 45).

Kuvallinen ilmaisun keskeinen tavoite on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsille luodaan mahdollisuuksia saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen ympärillä sekä mahdollisuuksia nauttia kuvien tekemisestä. Kuvailmaisun avulla lapset harjoittelevat kuvallista ajattelua, kuvien tulkintaa ja havainnointia. Keskeistä on myös yhdistellen rakentaa yhteyksiä muihin ilmaisun alueisiin. Varhaiskasvatusta lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla erilaisia kuvan tekemisen työtapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamisen, piirtämisen ja rakentamisen kautta. Havainnointi kuuluu myös osaksi kuvallisen ilmaisun toteuttamista, jossa lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään taideteoksia, mediasisältöjä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Tällöin lapsia ohjataan tulkintaan ja ajatusten kerrontaan, jolloin kuvien tarkastelussa kiinnitetään huomiota väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään ja kuvista heränneisiin tunteisiin (OPH 2022, 45-46).

Käsityöllinen ilmaisu avulla harjoitellaan lasten kanssa lapsille soveltuvien työtapojen kautta suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, erilaisten materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua. Varhaiskasvatuksessa käytettäviä työtapoja on esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, sahaaminen, naulaaminen ja ompelu. Näissä yhdistyvät käsityön teknisen työn ja tekstiilityön piirteet. Tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia työskentelyyn, jossa lapsen oma kädenjälki ja luovuus näkyvät. Tavoitteessa keskeistä on kokeilu,

tutkiminen, yhdessä tekeminen, oivaltaminen ja ilon kokeminen työskennellessä. Lapsille luodaan mahdollisuuksia ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia, jota varten esimerkiksi käytetty opeteltuja käsityön tekniikoita tai käytetty erilaisia materiaaleja. Käsityöllisen ilmaisu voi sisältää myös erilaisiin käsityöperinteisiin tutustumista ja hyödyntämistä (OPH 2022, 46).

Sanallinen ilmaisu ja kehollinen ilmaisun tavoitteena on tarjota harjoituksia ja leikkejä, jotka mahdollistavat lapsille monipuolisen kielellisen ja kehollisen kokemisen, ilmaisun ja viestinnän. Esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin avulla. Kasvattajan tehtävä on tarttua lasten mielikuvituksesta, kokemuksesta, havainnoista nouseviin asioihin, joita työestetään yhdessä. Kokemuksia lapset saavat niin spontaanista kuin yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa voidaan hyödyntää esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta (OPH 2022, 46).

4.3 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemästä arvioinnista (2021) nousee esille varhaiskasvatuksen henkilöstön itsearvioimana, että viidestä oppimisen alueesta vähiten päivittäin toteutettiin ilmaisun monet muodot -oppimisen aluetta. Itsearvioinnissa ilmeni taito- ja taidekasvatuksen suunnittelussa sekä toteuttamisessa onnistuttiin hyvin, mutta ilmaisun eri muotojen toteuttaminen oli vaihtelevaa (Karvi 2021, 5.)

Käsityöllinen ilmaisu ja käsityökasvatus sekä musiikillisuus toteutui arvioinnin mukaan perhepäivähoidossa useasti osana arjen eri toimintoja sekä leikkitalanteissa. Niukkimmin välineistöä arvioitiin olevan käsityökasvatuksen sekä sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Sanallista ja kehollista ilmaisua sekä käsityökasvatusta arviointiin tapahtuvan enemmän lapsen omaehtoisena toteutuksena kuin henkilöstön ohjaamana. Arvioinnissa ilmeni myös lasten ohjatun ja omaehtoisen valo- ja videokuvaamisen toteutuvan heikosti. Arvioinnissa lisäkoulutuksen tarpeesta päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstöltä nousi esiin eniten taide- ja media kasvatuksen yhdistäminen, taidepedagogiikka ja koulutus menetelmien ja tekniikoiden tuntemukseen. Perhepäivähoidon henkilöstö toivoi useammin lisäkoulutusta taidepedagogiikkaan, kuten lapsen taiteellisen oppimisprosessin tuntemukseen. (Karvi 2021, 113-114.)

Tämän opinnäytetyön lähtökohtien pohjalta keskeinen oppimisen alue on ilmaisun monet muodot. Opinnäytetyössä päädyttiin keskittymään ilmaisun monet muodot oppimisen alueeseen, koska se nousi esiin työelämäkumppanin toiveista. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisemat arvioinnit (2019 & 2021) nostavat esiin ilmaisun monet muodot oppimisen alueen ja sen tavoitteellisen toteuttamisen tukemista päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Arvioinnit tukevat osaltaan opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuutta ja tärkeyttä.

5 Taito- ja taidekasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) taidekasvatus kokonaisvaltaisesti liitetään ilmaisun monet muodot -oppimisen alueeseen, joka kattaa musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun. Lapsi ilmaisee itseään leikkien, puhuen, tanssien, piirtäen ja laulaen sekä lapsen taiteellisessa itseilmaisussa on läsnä lapsen omat tunteet, tahto ja toiminta. Lapsen taiteellisen ilmaisun tukeminen on osa varhaiskasvatuspedagogiikan tehtävää, joka tukee samalla lapsen osallisuutta, sillä kaikessa lapsen taiteellisessa ilmaisussa ilmenee lapsen ääni (Ruokonen 2022, 27.)

Lasten taidekasvatus on osa kokonaisvaltaista varhaiskasvatuspedagogiikkaa, joka toteuttaa varhaiskasvatuslain (540/2018) pykälän 3 mukaisia tavoitteita eli edistää jokaisen lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea jokaisen lapsen tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua taito- ja taidekasvatukseen ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset taiteen parissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa taidekasvatus liitetään osaksi ilmaisun monet muodot oppimisen aluetta. Se määrittää toiminnaksi, joka sisältää sekä spontaania, että ennalta suunniteltua toimintaa. Siinä korostuu koikeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu sekä vaiheiden dokumentointi. Toimissa tuetaan jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua ja annetaan riittävästi aikaa ja tilaa luoville prosesseille. Kasvattajien ja lasten erityisosaamisen hyödyntäminen toiminnassa rikastuttaa taidekasvatusta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 45). Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma nostaa esiin tunne- ja taidekasvatuksen, kehollisuuden sekä luovan toiminnan keskeisen roolin kestävän elämäntavan rakentamisen näkökulmasta. Kestävämpää ja oikeudenmukaista tulevaisuutta voidaan kuvitella ja rakentaa empatian, huolenpidon, asiattiedon ja mielikuvituksen avulla (Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 118.)

Kasvatus, opetuksen ja hoiva ovat taidepedagogiikan ulottuvuudet, jotka ovat osa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Taidepedagogiikka on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka pohjautuu kasvattajan ja lapsen vuorovaikutteisuus, jonka avulla pyritään vaikuttamaan lapsen oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin. Taide pedagogiikkaa toteutetaan varhaiskasvatuksen tavoitteiden, sisältöjen, menetelmien ja oppimisympäristöjen avulla sekä toiminnan havainnoinnin, dokumentoinnin ja toimintakulttuurin säännöllisen arvioinnin ja kehittämisen kautta (Ruokonen 2022, 21-22)

Taidekasvatus rikastaa lasten mielikuvista sekä luovaa ajattelua, jonka myötä taidepedagogiikalla on aina yhteys lapsen leikkiin, mielikuviin ja tarinallisuuteen. Kiinnostus taiteisiin rakennetaan jo lapsuudessa taiteen äärellä syntyneistä kokemuksista (Ruokonen 2022, 19-20.)

Lapsen taidekasvatus vahvistaa lapsen taiteellista toimijuutta, joka on lapselle tuttu tapa tutkia maailmaa ja ilmaista itseään. Lapselle yksikin positiivinen kokemus voi riittää aukaisemaan silmät uuden asian äärellä. Lapset alkavat luomaan jo varhain suhdetta taiteeseen ja

muihin kulttuurisiin ilmiöihin, jolloin esteettiset mieltymykset sekä ennakkokäsitykset alkavat kehittyä. Lapsen taiteellista toimijuutta yksilöinä ja ryhmänä vahvistaa toiminta, joka kunnioittaa lapsen omaa yksilöllistä ilmaisua, pitää lasta osallisena yhteiseen kulttuuriin sekä antaa arvoa lasten keskinäisellekin taiteelliselle toiminnalle (Pääjoki 2017, 118-120.)

Lapsen taidekasvatukseen liittyy kulttuurisen osallisuuden näkökulma, joka perustuu lapsen mahdollisuuksiin tutustua kulttuurin eri muotoihin. Kasvatuksellisesta näkökulmasta tämä ei tarkoita, että aikuisen tulisi olla taiteen asiantuntija tai sen pitäisi olla aikuisen maun mukaista vaan tässä korostuu yhteinen ihmettely. Tämä avaa lapselle osallisuuden ja toimijuuden mahdollisuuksia (Pääjoki 2017, 119.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) kulttuuri nähdään tärkeänä osana lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatus määritellään myös tarjoamaan lapsille mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria, joidenka pohjalta syntyneet kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Näiden kautta lapsi oppii ymmärtämään niin taiteen kuin kulttuuriperinnönkin merkitystä ja arvo. Kuvallinen ilmaisun tavoitteena on tukea lapsen suhdetta visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 45.)

5.1 Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet taito- ja taidekasvatuksessa

Taidekasvatuksessa edistetään laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista ilmaisun monet muodot -alueen sisältöjen kautta. *Ajattelun ja oppimaan oppimisen taidot* kehittyvät taiteellisessa toiminnassa luonnostaan, kun lapsia kannustetaan kehittämään ideoita, tekemään erilaisia havaintoja ja esittelemään omia taiteellisen ilmaisun tuotoksia muille lapsille. Taiteelliseen kokemukseen voi liittyä ihmettelyä, uteliaisuutta ja kiinnostuneisuutta, jota saavallistamalla lapsi oppii esimerkiksi jäsentämään omia ajatuksiaan sekä kuvailemaan kokemuksiaan ja tuotoksiaan. Taiteellisessa ilmaisussa lasta ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja iloitsemaan onnistumistaan sekä taiteellisesti ilmaisusta. Lapsen luovan ajattelun, mielikuvituksen kehittymistä sekä muistia tukevat erilaiset sadut, laulut, lorut, tarinat, pelit ja leikit (Ruokonen 2022, 27-28.)

Kaikessa taidekasvatuksessa on läsnä *kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu* laaja-alaisen oppimisen alue, joka näkyy esimerkiksi mahdollisuutena lapsille tutustua omaan kulttuuriperintöönsä ja sen taide muotoihin sekä mahdollisuutena saada kokemuksia muiden kulttuurien taiteesta. Lasta myös innostetaan nauttimaan taiteen eri muodoista sekä ilmaisemaan itseään eri tavoilla (Ruokonen 2022, 29.)

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa yhdessä oppimalla. Taidekasvatuksessa keskeistä on yhteisvastuuseen opettaminen, johon kuuluu esimerkiksi välineiden turvallinen käyttö, äänen sopiva voimakkuus, tilojen siistiminen työskentelyn jälkeen (Ruokonen 2022, 29).

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen näkyy taidekasvatuksessa esimerkiksi lapsen ikätaso huomioiden erilaisien mediakohteiden hyödyntämisenä tai tieto- ja viestintäteknologisten välineiden hyödyntämisenä osana taidekasvatuksen välineistöä (Ruokonen 2022, 29).

Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat laaja-alaisen osaamisen alueena läsnä taidekasvatuksessa aina kun lapsen ääni tehdään kuulluksi ja lapsen osallisuus toimintaympäristön suunnittelussa ja kehittämisessä huomioidaan (Ruokonen 2022, 30).

5.2 Draama

Draamatoiminta varhaiskasvatuksessa lapselle ominaisen leikillisen oppimisen kautta lasta ympäröivät todellisuuden tutkimista. Siihen kuuluu aikuisen johdolla tutustumista helppoihin draamatyötapoihin kuten käsinukkeihin (Toivanen 2022, 106). Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan draamallisen toiminnan tavoitteena on rohkaista lapsia sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Tavoitteena on, että leikit ja harjoitukset tarjoaisivat lapsille monipuolisia mahdollisuuksia kielelliseen ja keholliseen kokemiseen, ilmaisuun sekä viestintään (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 46.)

Draama työskentelyssä yhdistyy kasvatus ja leikki teatterin eri keinoihin, jossa keskiössä on kuvitteelliset roolit ja todellisuus. Työskentely perustuu leikillisyyteen, jossa toiminta lähtee liikkeelle lapsen kehitystaso huomioiden sekä lapsen oppiminen mielikuvituksen ja leikin kautta. Draama sisältää erilaisia toimintamuotoja ja niiden käyttöönotto vaatii kasvattajalta rohkeutta, mutta niiden soveltaminen ja muokkaaminen oman ryhmän tavoitteiden mukaisesti aika huomioiden on mahdollista (Toivanen 2009, 30-33.)

Draamakasvatus edistää lapsen kielellistä kehitystä ja valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Draamakasvatuksella pyritään tukemaan pienen lapsen myönteisen minäkäsityksen, keskittymiskyvyn ja mielikuvituksen kehittymistä. Lapsen välineitä draama työskentelyyn on lapsen kehittyvä ajattelu, keho ja puhe. Lapsen toimiessa fiktiivisen ja todellisen maailman välillä roolissa ja omana itsenään, lapsi pääsee kokemaan uutta ja luomaan uusia merkityksiä. Tällöin lapsi tutkii ja löytää erilaisia näkökulmia ja mahdollisuuksia, jotka eri rooleissa toimiessa välittyvät. Lapsi oppii myös hahmottamaan näin tarinoiden ja todellisuuden välisen eron. Draamallinen toiminta edellyttää aina toisten huomioimista ja siinä korostuu vahvasti dialogisuus aikuisen ja lapsen välillä sekä ryhmälähtöisyys (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 31-32.)

Draaman leikillisuus tarjoaa kasvattajalle mahdollisuuden vakavuuteen, joka mahdollistaa kasvatuksellisista teemoistakin keskustelemisen kuten kiusaamisesta ja muiden huomioimisesta (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 31). Käsinukkejen käyttö draaman välineenä pienten lasten kanssa on toimiva työtapa esimerkiksi kasvatuksellisten teemojen käsittelyssä. Käsinuken avulla pystytään tukemaan vahvistamaan lasten kielellistä kiinnostusta sekä ruokkimaan lasten itsetuntoa ja mielikuvitusta. Lapsen luovuutta pystytään vahvistamaan käsinuken avulla monipuolisesti, jolloin mahdollisuudet rikastaa lapsen mielikuvitusta ovat rajattomat (Toren 2000, 31-39.) Käsinuken avulla voidaan pohtia lapsen kanssa mikä on oikein ja mikä on väärin. Lapsi pystyy usein nukken avulla rohkaistumaan kertomaan omia ajatuksiaan tai mielipiteitään (Toren 2000, 49-50.) Käsinuket ovat myös toimivia draaman välineitä laulujen ja lorujen dramatisointiin kuten laulujen kuvittamisessa voidaan hyödyntää käsinukkea (Toren 2000, 75).

5.3 Sadutus

Sadutusmenetelmä on kehitetty Suomessa 1980-luvulta lähtien ja sitä voidaan hyödyntää kaikenikäisten kanssa sekä tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksessa. Sadutuksen välineitä ovat vastavuoroinen kohtaaminen, kuuntelu, kerronta, lasten ajatusten kirjaaminen sekä lukeminen. Keskeistä sadutuksessa on syventyminen kertojan maailmaan sadutuksen avulla. Lapsia voi saduttaa kahden kesken lapsen kanssa, ryhmässä tai yksitellen muiden lasten läsnäollessa. Sadutusta voidaan hyödyntää erilaisissa ympäristöissä kuten metsäretkillä. Menetelmän avulla lapset muokkaavat ajatuksiaan tarinaksi. Se on ennen kaikkea menetelmä vastavuoroiseen toimintakulttuuriin, jonka avulla kuunnellaan ja kohdataan. Sadutuksen moninaiset vaikutukset tulevat esiin parhaiten sen ollessa luonteva osa säännöllistä toimintaa (Karlsson 2014, 17-20.)

Sadutusmenetelmän avulla voidaan tarkastella lasten maailmaa ja antaa tilaa lasten ajatuksille sekä aloitteille. Sadutus tuo esiin lapsen oman kulttuurin ja sen rikkauden. Se myös rohkaisee lapsia ilmaisemaan itseään ja tuomaan esiin ehdotuksia oma-aloitteisesti. On tutkittu, että sadutus rohkaisee lasta monipuoliseen ilmaisuun, mielikuvituksen käyttöön, sanavaraston laajenemiseen, moni-ilmeiseen kerrontaan ja tiedon prosessointiin. Se myös rohkaisee lasta kommunikointiin, eri näkökulmien huomioimiseen, toisten arvostamiseen ja kulttuurien väliseen vuoropuheluun. Sadutuksen kautta on myös huomattu sen lisäävän lapsen kielellistä tietoisuutta ja uusien käsitteiden käyttöä. Siinä yhdistyy myös kuuntelu, toisen arvostus, yhdessä tekeminen ja kokeminen, asioiden työstäminen sekä oppiminen. Sen parissa monet kokevat myös niin sanotun flow-tunteen (Karlsson 2014, 226-227.)

Perussadutus on lapsen tarinan kirjaamista sana sanalta, jossa ei ole ennalta määriteltyä aiheita. Siihen ei myöskään liity arviointia tai tulkintaa. Saduttaja lukee aina sadutetun kertomuksen sadutettavalle, joka saa halutessaan muokata tarinaansa. Sadutusta voidaan myös

tehdä aihesadutuksena, jolloin sadutetaan yhdessä sovitusta aiheesta. Kertoja kuitenkin tekee aloitteen siitä, mistä aiheesta haluaa sadutettavan (Karlsson 2014, 21.)

6 Lapsen sosiaalinen kehitys

Tässä opinnäytetyössä lapsen sosiaalisen kehityksen tukeminen on keskiössä ja siinä etenkin lapsen tunnetaitojen tukeminen, joka on yhteydessä lapsen itsensä ilmaisuun. Tässä luvussa käsitellään lapsen sosiaalista kehitystä ja sen yhteyttä lapsen taiteelliseen kehitykseen. Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien jäseneksi. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan valmiuksia, joilla lapsi pystyy ratkaisemaan arjen tilanteissa ongelmia. Tunnetaidot liittyvät oleellisesti lapsen sosiaaliin taitoihin. Tunnetaitoihin kuuluvat it-sesäätely, tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen sekä empatia. Sosiaalinen viestintä rakentuu ilmeistä, katseista, eleistä, liikkeestä, kosketuksesta, puheesta ja ääntelystä (Koivunen & Lehtinen 2016, 174-176.)

Lapsen varhaislapsuuden sosiaalinen kehitys on kiinteässä yhteydessä lapsen taiteelliseen kehitykseen. Siihen liittyy äänen, ilmeiden ja liikkeiden avulla tapahtuvaa reagoitua siihen ympäristöön, jossa lapsi elää. Kehityksessä lapsi alkaa entistäkin selvemmin hahmottamaan itseään suhteessa muihin. Kielellisen kehitys seuraa jäljessä motorista kehitystä. Taidekasvatuksessa ei ole keskiössä lapsen herkkyyksien tarkkaileminen vaan olennaisempaa on taidevirikkeiden läsnäolo arjen toiminnoissa, ei niinkään tuokioina vaan osana kasvattajan ja lapsen vuorovaikutusta (Puurula 2000, 85.)

Alle kolmevuotiaiden lasten sosiaalisten taitojen kehittyminen noudattaa karkeasti seuraavaa mallia. Lapselle ilmestyy yhdeksän kuukauden iässä eroahdistukset. Jo kymmenen kuukauden ikäinen lapsi leikkii kasvattajan kanssa sosiaalisia leikkejä. Kahdentoista kuukauden iässä lapsi aloittelee symbolista leikkiä ja naurattaa muita sekä kerää sosiaalista huomiota tietoisesti esimerkiksi temppuilemalla. Puolentoista vuoden iässä lapsi katselee katselukirjoja ja lukee yhdessä aikuisen kanssa opetellen sanoja, käsitteitä sekä harjoittelee motoriikkaa. Kahden vuoden iässä lapsen sosiaaliseen kehittymiseen kuuluu itsenäistymisen alku, itsekeskeisyys, kokeilunhalu, yhteisten tapojen noudattaminen ja uhmaiän ensioireita. Kahden vuoden iässä lapsi muodostaa ymmärrystä itsensä suhteesta muihin, esittää tarinaleikkejä ja varhaisia roolinäytelmiä sekä syntyy ensimmäisiä tarinoita ja rinnakkaisleikkiä muiden lasten kanssa. Kolmen vuoden aikoihin lapsi elää uhmaikää, lapsi on tarinoiden kertoja ja roolien ottaja. Kolmen vuoden iässä lapsi käyttää mielikuvitustaan ja alkaa leikkiä yhteisleikkejä muiden lasten kanssa (Puurula 2000, 86.)

3- vuoden iässä lapsi kaipaa entistä enemmän kavereita leikkeihinsä, vaikka yhteisleikki ei vielä onnistu läheskään aina. Ristiriitatilanteissa lapsi voi käyttäytyä jopa aggressiivisesti. Kun lapsi lähestyy neljän vuoden ikää on lapsen jo helpompi jakaa lelujaan ja odottaa vuoroaan. 4-5-vuoden iässä lapsi alkaa vertailla itseään kavereihin ja alkaa arvioimaan omia kykyjään. Tässä kohtaa lapsen itsekeskeisyys vähenee ja lapsi alkaa kyetä ottamaan huomioon myös muiden tunteet ja toiveet. Viiden vuoden iässä lapsi nauttii muiden lasten seurasta, jolloin lasten ystävyysuhteet alkavat vakiintua ja sosiaaliset taidot ovat kehittyneet entistäkin taitavammiksi. Se näkyy muun muassa taitona neuvotella, joustaa sekä kertoa miltä itsestään tuntuu. Lapset usein tässä iässä myös ihannoivat vanhempia lapsia, joista saattaa muodostua esikuvia lapsille. Kavereiden mielipiteet vaikuttavat myös vahvasti omiin mielipiteisiin (Koivunen & Lehtinen 2016, 176.)

7 Opinnäytetyön prosessi

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön toteutusta ja siihen liittyvän kehittämistyön prosessin eri vaiheiden sisältöjä opinnäytetyön aloituksesta sen päättämiseen ja arviointiin. Avaan myös yleisesti kehittämistyön prosessin eri vaiheita.

Kehittämisprosessiin sisältyy viisi tehtävää: perustelu, organisointi, toteutus, arviointi, tulosten levittäminen. Kehittäminen edellyttää perusluja siitä mitä kehitetään ja miksi. Toiminnan lähtökohtien määrittely on kehittämistoiminnan organisoinnin, toteutuksen ja arvioinnin perusta. Kehittämistoiminnassa eduksi on toteutuksen kannalta se, että tavoite voidaan perustella konkreettisesti. Kehittämistoiminnan perusteluissa tuodaan myös esiin kehittämisen yleiseen merkittävyyteen, johon usein liitetään kehittämisteeman ajankohtaisuus (Toikko & Rantanen 2000, 56-57.) Tässä opinnäytetyössä kehittämistoiminnan merkittävyys nousi esiin työelämän toiveesta sekä sen merkittävyyttä ja ajankohtaisuutta tukivat Karvin arviointi raportit.

Kehittämistoiminnan organisoinnissa keskeistä on tavoitteenasettelun hyväksyntä ja virallistaminen. Organisointi kehittämistoiminnassa tarkoittaa käytännön toteutuksen suunnittelua ja valmistelua. Tässä vaiheessa myös määritellään ne resurssit, joilla tavoitteeseen pyritään. Organisointiin kuuluu keskeisesti myös toimijoiden määrittely, joita voivat olla esimerkiksi virallisia organisaatioita tai järjestöjä (Toikko & Rantanen 2000, 58-59.) Opinnäytetyön alussa tavoitteen asettaminen realistiseksi ja konkreettiseksi helpotti prosessin etenemistä. Alussa myös määriteltiin erinäiset resurssit kuten ajalliset sekä ettei opinnäytetyöhön kohdistuisi rahallista budjettia vaan hankintoja tehtäisiin työelämäkumppanin harkinnan mukaan.

Kehittämistoiminnan toteutus sisältää ideoinnin ja priorisoinnin, kokeilun ja mallintamisen. Ideointi nousee esiin aiemmissa kehittämistoiminnan tehtävissä, mutta siihen voidaan palata

toteutusvaiheessa, jolloin aihetta voidaan laajentaa ja tarkastella uusista näkökulmista. Ennen kaikkea tarkastellaan kysymystä, miten asetettuun tavoitteeseen päädytään. Toteutuksessa joudutaan priorisoimaan, eikä kaikkea mahdollista voida toteuttaa. Toteutuksessa aihe pyritään rajaamaan ja kohdentamaan tarkasti. Kehittämistoimintaan kuuluu usein kokeilutoiminta, jolloin uutta toimintatapaa tai tuotetta kokeillaan ja kokeilusta kerätään palautetta. Palautetta hyödynnetään muutoksissa ja kehittämisessä (Toikko & Rantanen 2000, 59-60.) Tässä opinnäytetyössä korostui priorisointi ja aiheen rajaaminen, jotta kehittämistyö pysyisi sille asetettujen aika resurssien puitteissa toteutettavissa.

Kehittämistoiminnan arvioinnin lähtökohtana on suunnatta kehittämistyön prosessia. Arvioinnin kautta tuotetaan tietoa, jonka avulla kehittämisprosessia ohjataan. Prosessiarviointi korostaa niin kehittämisprosessin kuin erilaisten taitekohtien, onnistumisien ja epäonnistumisien, oppimisprosessien ja erilaisten näkökulmien näkyväksi tekemistä. Arvioinnin avulla tuotetaan tietoa kehitettävästä asiasta ja sen yhteydessä analysoidaan kehittämisen tarkoituksen saavuttamista. Arviointia voidaan myös lähestyä toimijoiden osallistumisen näkökulmasta, jossa arvioidaan kehittämiseen liitettyjä odotuksia sekä hyödynnetään niitä dialogisesti kehittämisprosessissa. Osallistavassa arvioinnissa pyrkimyksenä on antaa ääni kaikille kehittämisen sidos- ja eturyhmille. Oletuksena on, että kehittäminen on monen tahon intresseissä. Osallistavaa arviointia luonnehtii arvostava näkökulma, jossa tarkoituksena arvioitavasta kohteesta ei ole etsiä ongelmia vaan vahvuuksia. Arvioija voi myös olla ulkoisesti arvioija, jolloin arvioija tarkastelee kehittämistoimintaa ulkopuolelta tai sisäisesti arvioida, jolloin arvioija on itse toteuttamassa kehittämistoimintaa. Sisäisen arvioijan vahvuudet koskevat arvioitavan kohteen tuntemus, monipuoliset aineistot sekä mahdollisuus hyödyntää saatua tietoa kehittämiseen (Toikko & Rantanen 2000, 61-62.) Tässä opinnäytetyössä suurimmalta osin arviointi tehtiin sisäisesti arvioiden, koska olen itse toteuttamassa kehittämistoimintaa. Ulkopuolelta arviointia kehittämistoiminnasta sain opinnäytetyöhön niin Laurean kuin työelämäkumppanin ohjaajalta.

Viimeinen kehittämisprosessiin liittyvä tehtävä on tulosten levittäminen, joka on usein oma prosessinsa, josta käytetään nimeä juurruttaminen. Tässä kehittämistyön tehtävässä käyttäjiltä voidaan pyytää tietoa kehittämistyön tuloksena syntyneen tuotteen toimivuudesta ja jatkaa sen kehittämistä. Tähän voi myös liittyä tuotteen käyttäjille suunnattujen koulutuksien tai työnohjauksen tarjoamista (Toikko & Rantanen 2000, 62-63.) Tässä opinnäytetyössä ei syntynyt erillistä ohjausta materiaalisalkun käyttöön, koska se ei ollut aikataulullisesti mahdollista.

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu usein tutkimuksellinen selvitys, joka on osa tuotteen tai idean toteutustapaa. Toteutustapa tarkoittaa sekä keinoja, joilla materiaali esimerkiksi oppaan tai ohjeistuksen sisällöksi hankitaan, että keinoja, joilla oppaan tai ohjeistuksen valmistus toteutetaan. Toiminnallisissa opinnäytetöissä tutkimuksellisten menetelmien käyttö ei ole välttämätöntä. Opinnäytetyön tekijänä on hyvä kartoittaa omat resurssit kuten ajalliset, taloudelliset ja henkiset sekä tunnustaa oma osaaminen. Opinnäytetyön lopullinen toteutustapa on perusteltu kompromissi omien resurssien, toimeksi antajan toiveiden, kohderyhmän tarpeiden sekä oppilaitoksen opinnäytetöitä koskevien vaatimusten välillä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytäntöjä hyödynnetään hieman väljemmässä merkityksessä kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä, vaikka toiminnallisissa opinnäytetöissä tiedon keräämisen keinot ovatkin samat (Vilka & Airaksinen 2003, 56-57.)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena kehittämistyönä. Tähän opinnäytetyöhön sopi toiminnallinen ote, koska tarkoituksena oli tuottaa ilmaisen monet muodot oppimisen alueen toteuttamista tukeva materiaalisalkku perhepäivähoitajien työn tueksi.

Kehittämisen prosessin vaiheita voidaan kuvata lineaarisen mallin (kuvio 2) avulla, joka havainnollistaa kehittämistoiminnan kokonaisuuksien välistä suhdetta. Prosessi eteneminen kuvataan lineaarisesti vaiheistettuna. Siihen kuuluu tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Tavoitteen määrittely on kehittämistyön perusta, jonka varaan prosessi lähtee rakentumaan (Toikko & Rantanen, 64.)

Tähän opinnäytetyön kehittämistyön prosessin työskentelyvaiheita kuvataan kaavamaisesti etenevän Lineaarisen mallin (Kuvio 2) avulla, joka ajallisesti noudattaa tälle opinnäytetyölle laadittua opinnäytetyösuunnitelmaa.

Kuva 2: Kehittämisen prosessin lineaarinen malli

Opinnäytetyöpäiväkirja on sanallisessa tai kuvallisessa muodossa oleva henkilökohtainen tapa opinnäytetyön prosessin dokumentointiin. Opinnäytetyöpäiväkirja sisältää opinnäytetyön aiheeseen liittyviä pohdintoja, ideointia, aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, jotka alkavat aiheanalyysin tekemisestä. Opinnäytetyöpäiväkirjaan voidaan liittää opinnäytetyötä koskevat sähköposti keskustelut, joidenka liittämiseen ei tarvita vastapuolen lupaa, koska opinnäytetyöpäiväkirja on henkilökohtainen ja näin ollen vain opinnäytetyön tekijän nähtävissä (Vilka & Airaksinen 2003, 19-22.)

Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty arviointimenetelminä itsereflektiota, jonka dokumentoinnissa hyödynnetään opinnäytetyöpäiväkirjaa, joka toimii tässä opinnäytetyössä opinnäytetyön prosessin arviointimenetelmänä. Opinnäytetyöpäiväkirjan avulla voidaan arvioida kehittämistyön prosessin eri vaiheita, kun ne on selkeästi dokumentoituna.

7.2 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen laatiminen lähti liikkeelle ensimmäisestä palaverista työelämäkumppanin yhteyshenkilön kanssa, jolloin kävimme läpi Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatuksen valmiita tutkimus- ja opinnäytetyöaiheita.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ilmaisun monet muodot materiaalisalkku Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille. Kehittämistyön tavoitteena on luoda kokonaisuus, joka tukee perhepäivähoitajien ammatillisuutta ja antaa ideoita ilmaisun eri muotojen toteuttamiseen perhepäivähoidossa. Kehittämistyön tavoitteena on osaltaan kehittää opiskelijan omaa ammatillista osaamista.

7.3 Kehittämistyön suunnittelu

Opinnäytetyön suunta lähti hahmottumaan syksyllä 2022, jolloin olimme yhteydessä työelämäkumppanin kanssa sähköpostitse syyskuussa Hämeenlinnan kaupungin antamien opinnäytetyö- ja tutkimusaiheiden pohjalta. Sovimme puhelin ajan, jolloin lähdimme yhdessä kartoittamaan Hämeenlinna kaupungin varhaiskasvatuksen toiveita ja tarpeita sekä omaa kiinnostustani aiheisiin. Yhteisen keskustelun jälkeen päätimme lähteä toteuttamaan materiaalisalkkua perhepäivähoidon pariin, joka on ideana lähtöisen perhepäivähoitajilta. Jatkoimme tästä opinnäytetyön työstämistä yhdessä työelämäkumppanin yhteyshenkilön kanssa, joka vastaa varhaiskasvatuksen suunnittelusta sekä toimii samalla perhepäivähoidon esimiehenä.

Opinnäytetyön alustava aihe sai hyväksynnän lokakuussa 2022, jolloin olimme ensimmäisen kerran yhteydessä Laurean ohjaajaan kanssa opinnäytetyön aiheesta. Tämän jälkeen täytin toimeksiantosopimuksen marraskuussa 2022, johon kirjasin alustavan aikataulusuunnitelman ja tavoitteet opinnäytetyölle. Kävimme työelämäkumppanin kanssa sähköpostitse opinnäytetyön ideointia syksystä 2022 vuoden 2023 alkuun, jolloin pallottelimme ideoita. Opinnäytetyön aiheen päätimme rajata yhdessä työelämäkumppanin kanssa ilmaisun eri muotoihin, joka tukee osaltaan Karvin arvioinnin kehittämisehdotuksia koskien taito- ja taidekasvatusta ja ilmaisun eri muotojen toteuttamista varhaiskasvatuksessa (Karvi 2019). Aiheen täsmentyessä oli selkeä lähteä toteuttamaan opinnäytetyötä toiminnallisena kehittämistyönä ja lähteä hahmottamaan sen tietoperustaa ja teoreettista viitekehystä.

Opinnäytetyön tietoperustan ja teoreettisen viitekehyksen tarkoituksena on yhdistää teoreettinen tieto ammatilliseen käytäntöön, jossa alan teoratieto ja siitä nousevien käsitteiden avulla perustellaan käytännön ratkaisut. Toiminnallisessa opinnäytetyössä alan teoratiedolla perustellaan tehdyt valinnat. Toiminnallisessa opinnäytetyössä teoreettiseksi näkökulmaksi riittää jokin alan käsite ja sen määrittely. Teorian hahmottamisessa auttaa myös opinnäytetyöpäiväkirjan käyttö (Vilka & Airaksinen 2004, 42-43.) Opinnäytetyön suunnittelu lähti liikkeelle lähdemateriaaleihin tutumisena ja tietoperustan hahmottamisena, jotka ovat tässä kohtaan oleellisia aiheen näkökulmasta. Tässä kohtaan tietoperustana oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) ja siihen sisältyvä ilmaisun monet muodot oppimisen alue. Taito- ja taidekasvatus nousi myös opinnäytetyön tietoperustaan, koska sen avulla toteutetaan ilmaisun monet muodot oppimisen alueen osa-alueiden sisältöjä. Koin myös tärkeäksi avata perhepäivähoidon ja varhaiskasvatuksen käsitteitä.

Opinnäytetyö lähti aktiivisesti uudelleen liikkeelle tammikuussa 2023, jolloin lähdin organisoimaan kehittämistyön toteutusta ja valmistelua, kun aihe oli saanut hyväksynnän. Lähdin rakentamaan opinnäytetyösuunnitelmaa. Tässä vaiheessa kehittämistyön tavoite oli selkeytynyt ja pystyttiin lähteä organisoimaan työhön käytettävät resurssit, joilla asetettuun tavoitteeseen pyritään. Opinnäytetyölle asetettiin aikataulullinen tavoite, joka toimi opinnäytetyön tekijälle ajallisena tavoitteena, jota lähdettiin noudattamaan. Ajalliset resurssit tiedostettiin tässä vaiheessa. Opinnäytetyösuunnitelmaa on hyödynnetty tämän opinnäytetyön laatimiseksi.

Opinnäytetyösuunnitelman esitin 5.4 opinnäytetyön suunnitelma seminaarissa ja suunnitelma sai hyväksynnän Laurean opinnäytetyön ohjaajalta 22.3. Opinnäytetyötä varten on haettu tutkimuslupa Hämeenlinna kaupungilta, jonka hakemisessa on hyödynnetty opinnäytetyösuunnitelmaa. Tutkimuslupa (Liite 1) opinnäytetyölle myönnettiin Hämeenlinna kaupungin toimesta 2.4. Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen lähdimme toteuttamaan yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa alkukartoituksen Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille koskien materiaalisalkun sisältöä.

7.4 Materiaalisalkun aineiston tiedonkeruu ja analysointi

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä aineiston keräämisen keinoina käytetään lomake- tai teemahaastattelua yksilöille tai ryhmille. Tutkimusaineiston kerääminen tehdään puhelimitse, postitse tai paikalla (Vilka & Airaksinen 2003, 57).

Alkukartoitus kyselyn tehtiin kirjallisena sähköisessä muodossa hyödyntäen Microsoft Formsia, joka ei vaadi vastaajalta henkilötietojen antamista. Tähän päädyimme aikataulullisista syistä, koska suulliset haastattelut olisivat olleet haastavasti toteutettavissa, koska perhepäivähoitajat ovat sijoittuneet ympäri Hämeenlinnaa. Linkin alkukartoituskyselyyn jakoi perhepäivähoitajille työelämäkumppanin yhteyshenkilö, jolloin en käsittele vastaajien henkilötietoja

kyselyidenkään jakamisen yhteydessä eli he pysyvät minulle täysin anonyymeinä. Alkukartoitus linkin mukana jaettiin sähköisesti myös saatekirje (Liite 1) vastaajille, jossa avaan opinnäytetyön tavoitteita ja tarkoitusta sekä alkukartoituksen merkitystä sen kannalta. Saatekirjeessä tuotiin myös esille vastaamisen olevan vapaaehtoista eikä siinä käsitellä vastaajien henkilötietoja sekä sitä, että siitä saatuja tuloksia ei jaeta muualle, vaan vastauksia hyödynnetään ainoastaan materiaalisalkun tarpeiden kartoittamisessa.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellinen osuus toteutettiin laadullisesti puolistrukturoituna alkukartoitus -kyselynä, jonka tarkoituksena oli kerätä tietoa perhepäivähoitajilta heidän toiveistaan ja tarpeistaan materiaalisalkulle. Alkukartoitus sisälsi kohdennettuja avoimia kysymyksiä aiheen tiimoilta. Alkukartoituksen keskiössä olivat ilmaisun monet muodot oppimisen alueeseen kuuluvat sisällöt sekä perhepäivähoitajien toiveiden ja tarpeiden selvittäminen. Materiaalisalkun kehitystehtävä oli kysymysmuodossa seuraavanlainen.

Millaista materiaalia salkun tulisi sisältää ilmaisun eri muotoihin sekä perhepäivähoitajien toiveisiin ja tarpeisiin pohjautuen?

Toiminnallisissa opinnäytetöissä laadullinen tutkimusasetus palvelee myös tilanteessa, jossa tavoitteena on toteuttaa kohderyhmän näkemyksiin pohjautuva idea. Kysymykset muotoillaan alkaviksi sanoilla mitä, miten, miksi, jotta vastaajan on helpompi kuvailla ja selittää ajatuksiinsa ja näkemyksiään. Lomake on strukturoitu haastattelulomake, jossa kaikilta tutkittavilta kysytään samassa järjestyksessä ja muodossa avoimet kysymykset (Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2003, 63).

Kysymyksiä muotoilulla pyrittiin tavoitella konkreettisia vastauksia perhepäivähoitajilta. Alkukartoituskysely suunniteltiin maltillisen kokoiseksi, jolloin perhepäivähoitajien kynnys vastata kyselyyn olisi pieni. Sähköisesti toteutetussa kyselyssä huomioitiin vapaaehtoisuus vastata vain tiettyihin kysymyksiin, eivätkä kaikkiin kysymyksiin vastaaminen ollut pakollista.

Tutkimusaineiston analyysi toteutetaan teemoittelulla tai tyypittelyllä tai molemmilla. Toiminnallisessa opinnäytetyössä selvityksen avulla varmistetaan halutun toteutettavan tuotteen tai tapahtuman kohderyhmälähtöisyys, kun kohderyhmän tarpeita ei tunneta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57). Kun aineisto on saatu kerättyä perhepäivähoitajilta, oli sisällönanalyysin vuoro, josta saatua tietoa hyödynnettiin kehittämistyön toteutusvaiheessa. Vastaamiseen perhepäivähoitajilla oli aikaa viikon ajan. Sisällönanalyysi toteutettiin teemoittelulla, jossa vastauksista etsittiin niitä yhdistäviä teemoja. Tämän jälkeen yhtenevät teemat yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Vastauksia saatiin kerättyä alkukartoitushaastatteluiden avulla 3, kun vastauksia olisi voinut kaikkineen olla 17. Vastaustenmäärään on vaikuttanut luultavasti lyhyt vastausaika.

Alkukartoituskyselyssä perhepäivähoitajilta kysyttiin heidän toiveistaan lasten ilmaisun tukemiseen ilmaisun eri osa-alueilla, jotka perustuvat varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022) määrittelemiin osa-alueisiin. Keholliseen ilmaisuun ei koettu olevan toiveita, joka osaltaan selittyi perhepäivähoitajien näkökulmasta sillä, että arki on liikkuvaa ja kehoa käytetään paljon erilaisissa asioissa sekä tähän ilmaisuun muotoon koettiin olevan riittävästi koulutuksia. Kaksi kolmesta vastaajasta toivoivat kuvalliseen ja käsityölliseen ilmaisuun uusia ideoita, jotka mahdollisesti toisivat uusia ideoita juhlapyhien yhteyteen. Kaikista vastauksista nousi esille toive musiikillisen ja sanallisen ilmaisun tukemiseen.

uusja helppoja lauluja nuottien ja leikkien kera

lorut ja leikit (sormileikit), saduttaminen, riittäminen, loruja vuodenajat huomioiden, käsinukkeja, tunnetaito kirjat ja kortit

Perhepäivähoitajilta kysyttiin myös heidän hyödyntämistään oppimisympäristöistä. Vastauksista oli ennakoitavissa yleiset oppimisympäristöt, mutta kysymyksellä pyrittiin myös hahmottamaan niiden merkitystä arjessa. Vastauksista nousi esille perhepäivähoitajien koti ja sen monipuolinen hyödyntäminen niin sisätilojen kuin pihan osalta. Lähiympäristö kuten eri puistot ja metsä sekä niiden hyödyntäminen oppimisympäristöinä eri vuodenaikoina nousi esiin kaikissa vastauksista. Metsä oppimisympäristönä koettiin merkitykselliseksi oppimisympäristöksi, joka sinällään mahdollistaa rikkaan ympäristön tutkimiseen ja vuodenaikojen vaihtumisen seuraamiseen.

Metsäretket ja havainnoinnit vuodenaikojen vaihtuessa

Todella paljon eri puistoissa ja metsä on rikas ympäristö jo ihan itsessään ja sen antamalla muilla mahdollisuuksilla

Viimeisenä Perhepäivähoitajilta kysyttiin heidän näkökulmiaan siihen, mitä erityistä materiaalisalkun suunnittelussa tulisi ottaa huomioon. Kaikissa saaduissa vastauksissa nousi esiin perhepäivähoidon ryhmien ikäjakauman ja pienten lasten huomioiminen salkun suunnittelussa. Kaikissa vastauksissa nousi esiin myös toive helposti liikutettavasta materiaalista, joka on helppo ottaa mukaan. Salkun materiaalien rakenteesta toivottiin, että materiaali olisi osaluettain, mutta eivät moniosaisia.

Materiaali on helposti liikuteltava esim mukaan luontoon

Helposti otettavat materiaalit lyhyelläkin ajalla, eikä moniosaisia

Kahdessa vastauksesta nousi esille materiaalisalkun käyttöönotto ja siihen liittyvä huoli koskien salkun siirtymistä perhepäivähoitajien kesken. Yksi vastaajista ehdotti perhepäivähoitajien Teams:in liitettävää taulukkoa, jossa näkisi salkkujen sijoittumisen perhepäivähoitajille.

Alkukartoituskyselyn sisällönanalyysin ja yhteenvedon jälkeen aloin suunnittelemaan perhepäivähoitajien toiveiden ja tarpeiden mukaisia sisältöjä materiaalisalkkuun huomioiden perhepäivähoitajien hyödyntämät eri oppimisympäristöt. Yhteenvedon jälkeen pidimme työelämäkumppanin yhteyshenkilön kanssa Teams -palaverin vastauksista, jossa pallottelimme ideoita ja mahdollisia työelämäkumppanin tekemiä hankintoja alkukartoituskyselyn vastausten pohjalta. Perhepäivähoitajien toiveesta yhteyshenkilö lähti tekemään hankintoja, joita olivat mm. Käsinuket (viidakon ja metsän -eläimet), Pedapuun kuvakorttisarja koskien tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä Pedapuun pöytäteatterin. Opinnäytetyöhön ei ollut laadittu budjettia tai rajoitusta vaan työelämäkumppani teki päätökset hankinnoista harkinnanvaraisesti. Nämä hankinnat osaltaan suuntasivat materiaalisalkun suunnittelua.

Ennen ensimmäisen materiaalisalkun version toteutusta teimme rajausta salkun sisällölle, jotta sen toteutus pysyisi mahdollisuuksien rajoissa ottaen huomioon opinnäytetyölle resurssit. Alkukartoituskyselystä nousseet musiikillisen ja sanallisen ilmaisun konkreettiset toiveet lähtivät ohjaamaan opinnäytetyön suuntaa. Työelämäkumppanin tekemät hankinnat osaltaan suuntasivat materiaalin suunnittelua taidekasvatukseen kuuluvaan draamallisuuteen sekä tunteisiin.

Materiaalisalkun sisällön rajaamisen jälkeen aloitin salkun teoriapohjan työstäminen ja materiaalien kerääminen kyselyn ja teorian tuottaman tiedon pohjalle. Materiaalisalkun suunnittelussa tarkoituksena oli koota hyviä ideoita -salkkuun, eikä tarkoituksella keksiä uusia leikkejä tai toimintatuokioita. Materiaalisalkun ideat keräsin alan kirjallisuudesta, eri internetsivustoilta ja materiaalipankeista. Hyödynsin myös harjoittelussa käyttämiäni ideoita ja materiaalia, jotka on todettu käytössä toimiviksi. Toimintaideoiden lisäksi avaan materiaalissa perhepäivähoitajille välineiden käyttöä kuten käsinukkejen käyttöä. Materiaalisalkkuun olen koonnut myös perhepäivähoitajien toiveista syksy aiheisia loruja ja lauluja.

7.5 Materiaalisalkun toteutus

Materiaalisalkun toteutus aloitettiin alkukartoituksen sisällönanalyysin ja yhteenvedon valmistuessa huhtikuussa 2023. Aloitettiin salkun teoriapohjan työstäminen ja materiaalien kerääminen kyselyn ja teorian tuottaman tiedon pohjalle. Toteutuksessa otettiin huomioon myös visuaalinen suunnittelu, käytännön läheisyys ja toimivuus, jotta se palvelisi kohderyhmän tarpeita sekä työelämäkumppanin materiaalin käyttöönottoa. Materiaalisalkun kokoamisessa hyödynnettiin jo valmiita ideoita ja materiaaleja, joiden alkuperäisiin lähteisiin viitattiin myös niitä lainatessa.

Toteutusvaiheessa alkukartoituskyselystä saatu tieto laajensi tietoperustaa ja toi uusia näkökulmia salkun sisällön rajaamiseen. Materiaalisalkun suunnittelussa lähdin liikkeelle tutustumalla ja syventämällä tietämystäni alkukartoituksessa nousseihin aiheisiin koskien draamakasvatusta ja tunnetaitoja osana ilmaisun monet muodot oppimisenaluetta. Materiaalisalkun suunnittelussa huomioin perhepäivähoitajien hyödyntämät erilaiset oppimisympäristöt pedagogisina mahdollisuuksina.

Materiaalisalkku jaettiin neljään osaan työelämäkumppanin ehdotuksessa, jolloin se on helposti sijoitettavissa taskulliseen kansioon. Materiaalien kokoamisessa pyrittiin huomioimaan alkukartoituskyselystä erityisesti nousseet ilmaisun osa-alueet, jotka olivat musiikillinen, kehoellinen ja sanallinen ilmaisu sekä niiden toteuttamisen yhteydessä tunnetaidot ja niiden tukeminen ilmaisun eri keinoin. Materiaalisalkun toteutusvaiheessa perehdyin syvemmin myös ilmaisun eri muotojen toteuttamisen työtapoihin.

Toiminta ideat integroituivat myös muihin oppimisen alueisiin kuten *Kasvan, liikun ja kehityn, Minä ja meidän yhteisö* sekä *Tutkin ja toimin ympäristössäni*. Toiminta ideoiden valitsemisessa materiaalisalkkuun huomioin laaja-alaisen osaamisen tavoitteet.

Koska perhepäivähoitajien kotona olevien välineiden ja materiaalien saatavuudesta ei voitu olla varmoja, oli tärkeää ottaa näkökulma huomioon sisältöä suunnitellessa. Jokaisella perhepäivähoitajalla on käytössään tabletti, jota pyrittiin hyödyntämään suunnittelussa.

Alkukartoituskyselyn vastausten perusteella materiaalisalkkua lähdettiin rakentamaan ensimmäistä versiota, johon ensimmäiseen materiaali kokonaisuuteen kerättiin materiaalia perhepäivähoidon eri oppimisympäristöihin, jotka tukisivat ilmaisun monet muodot oppimisen alueen tavoitteita ja ennen kaikkea monipuolista taito- ja taidekasvatusta. Materiaali sisältää erilaisia toiminta ideoita, jotka ovat lyhyitä eivätkö moniosaisia. Toimintoja suunnitellessa huomioitiin kaikkia ilmaisun monet muodot oppimisen alueen osa-alueita.

Toinen salkun materiaalikokonaisuus koostuu musiikillista ilmaisua tukevasta materiaalista. Tässä kokonaisuudessa huomioidaan materiaalisalkun käyttöön ajatellun vuodenajan, joka on syksy. Materiaali laulujen osalta oli syksy aiheinen. Perhepäivähoitajille suunniteltiin laulutaulu, joka sisältää erilaisia lauluja, jotka avautuvat QR-koodin avulla Youtube videopalvelussa. Jokaisen QR-koodin lisäksi on taulussa mainittu laulu ja Papunet kuvatyökälyä hyödyntäen valittu laulua kuvaava kuva. Tavoitteena oli tehdä lauluista helposti saatavilla olevat sekä huomioida lapsen osallisuus laulujen valinnassa. Laulut sisältävät myös pienille soveltuvia lauluja laululeikkeineen. Lauluihin on valittu myös Kielinupun lauluja, jotka tukevat lapsen kielellistä kehitystä.

Musiikillista ilmaisua tukeva kokonaisuus sisältää myös erilaisia ideoita musiikkiliikuntaan liittyen, jossa musiikillisen ilmaisun lisäksi korostuu sanallinen ja kehollinen ilmaisu. Se sisältää esimerkiksi ideoita tunteiden käsittelemiseen musiikin avulla, ideoita musiikkihetkeen luonnossa sekä ideoita keho-soittimien hyödyntämisestä.

Viimeisenä toiminta ideana musiikillisen kokonaisuuteen lisättiin syksyinen lauluhetki runko, jonka opinnäytetyön tekijä on luonut osana opiskeluihin liittyvää harjoittelua. Luluhetki koostuu neljästä eri osasta, jotka ovat aloitus, uuden opettelu, liikunnallinen osuus, soittaminen ja lopetus. Valmis lauluhetki runko sisältää myös QR-koodeja, joita perhepäivähoitaja voi halutessaan hyödyntää. Alkukartoitus kyselyssä toiveena nousi laulujen nuotit, jota opinnäytetyön tuloksena syntyvässä materiaalisalkussa huomioida vaan työelämäkumppani täydentää salkkua erilaisilla laulu- ja nuottikirjoilla.

Kolmas materiaalikokonaisuus sisältää materiaalia sadutukseen. Materiaalissa avataan sadutusta menetelmänä ja sen käyttöä. Materiaalissa esitellään perinteinen sadutus ja sen hyödyntämiseen on myös liitetty sadutuksessa hyödynnettävä sadutus -pohja, joka on opinnäytetyön tekijän laatima. Materiaaleihin valittiin myös yhteistyökumppanin ehdotuksesta ohje kuvasadutukseen, jota voidaan hyödyntää pienessä ryhmässä tai yhden lapsen kanssa. Kuvasadutuksessa hyönnetään Papunetin kuvatyökälyä, jotka toimivat sadutuksen välineenä.

Neljäs materiaalikokonaisuus sisältää ideoita salkun sisältämien välineiden hyödyntämiseen (käsinuket, tunnekortit). Materiaali sisältää ohjeita ja ideoita käsinuken hyödyntämiseen pedagogisena välineenä.

Materiaalikokonaisuuksien lisäksi liitteet sisältävät perhepäivähoitajien toiveesta erilaisia laululeikkejä, riimejä ja loruja. Materiaali on helposti tulostettavissa ja laminoitavissa, jolloin niiden hyödyntäminen eri oppimisympäristöissä on mahdollista. Lorujen ja laululeikkien valitsemisessa on huomioitu syksy sekä kokopäiväpedagogiikka, jolloin niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi pukemistilanteissa. Lorujen valitsemisessa on huomioitu myös tunteet ja niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi leijona -käsinuken kanssa. Olen lisännyt myös materiaalin vinkkejä syksy aiheisista kirjoista, jotka on saatavilla Hämeenlinnan Vanamo kirjastosta.

Materiaalisalkun ensimmäiseen versioon ei työelämäkumppanilla ollut kehittämisehdotuksia, joten lähdin siistimään materiaalia, jotta se olisi helposti tulostettavassa muodossa. Viimeiseen versioon materiaalisalkusta lisäsin vielä perhepäivähoitajien toiveesta laululeikkejä. Työelämäkumppani täydentää materiaalisalkkua ennen sen käyttöönottoa erilaisella kirjallisuudella sekä jooga- ja laulupusseilla.

7.6 Opinnäytetyön päättäminen ja arviointi

Opinnäytetyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen arviointi kuuluu tärkeäksi osaksi toiminnallisen opinnäytetyön arviointia. Arvioinnissa kohteena raportoinnissa on myös teoreettinen viitekehys, tietoperusta, kohderyhmä sekä aihepiirin tai idean kuvaus. Arvioinnin näkökulmasta on myös hyvä pohtia mitkä tavoitteet jäivät mahdollisesti saavuttamatta ja miksi näin tapahtui sekä mitä tavoitteita mahdollisesti muutettiin opinnäytetyön prosessin aikana ja miksi. Palautetta on hyvä kerätä esimerkiksi materiaalin käytettävyydestä, toimivuudesta, työn visuaalisesta ilmeestä ja luettavuudesta (Vilkkä & Airaksinen, 154-157.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ilmaisun monet muodot materiaalisalkku Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille. Kehittämistyön tavoitteena oli luoda kokonaisuus, joka tukee perhepäivähoitajien ammatillisuutta ja antaa ideoita ilmaisun eri muotojen toteuttamiseen perhepäivähoidossa. Kehittämistyön tavoitteena oli osaltaan kehittää opiskelijan omaa ammatillista osaamista.

Kehittämistyön arviointimenetelminä hyödynnän itsereflektiota ja työelämäkumppanilta saatua palautetta. Opinnäytetyön tietoperustan ja viitekehyksen kautta perusteltiin materiaalisalkun valintoja. Kuitenkin ilmaisun monien muotojen yhdistyminen muihin oppimisen alueisiin haastoi aiheen tietoperustan rajaamisessa. Aihepiiri ja idea on työelämälähtöinen, joten opinnäytetyöllä lähdettiin vastataan työelämän tarpeisiin.

Opinnäytetyön prosessin etenemistä ja siihen kuuluvien työvaiheiden hahmottamiseen hyödynsin Lineaarista mallia, joka valintana oli toimiva tässä opinnäytetyössä. Lineaarisessa mallissa kehittämistyön todellinen eri vaiheiden kirjo ei näyttäydy mallin rakenteessa, joka on suoraviivainen. Kyseinen malli ei kuitenkaan huomionnut opinnäytetyön työvaiheissa esiin tulleita häiriötekijöitä, jotka osaltaan vaikuttivat opinnäytetyön etenemiseen.

Kysymyksen asettelu koettiin työelämäkumppanin kanssa onnistuneeksi, koska sen avulla saatiin kerättyä konkreettista tietoa perhepäivähoitajien toiveista ja tarpeista. Toiveiden rajaaminen kuitenkin oli haastavaa, koska opinnäytetyön tekijänä tuli tiedostaa resurssien rajallisuus. Lopullinen materiaalisalkun sisältö on kompromissi, joka huomioi perhepäivähoitajien toiveet ja tarpeet, työelämäkumppanin odotukset sekä opinnäytetyön tekijän resurssit.

Opinnäytetyön tavoitteiden täyttämisen arviointi tehtiin lopullisen tuotoksen eli materiaalisalkkuun suunniteltujen materiaalien, oman reflektoinnin sekä työelämäkumppanin palautteen pohjalta. Palautetta materiaalisalkusta oli tarkoitus pyytää laajemmin, jos se olisi aikataulullisista syistä ollut mahdollista. Perhepäivähoitajien näkökulmaa ei palautteen muodossa ollut saatavilla aikataulullisista syistä, joten tavoitteiden täyttämisen arviointi jää siltä osin vajaaksi. Perhepäivähoitajien palaute materiaalisalkusta olisi vahvistanut tavoitteiden arviointia, jolloin arviointi olisi ollut luotettavampaa ja kokonaisvaltaisempaa. Alustavasti suunnittelin kerääväni palautetta perhepäivähoitajilta kyselyn muodossa, materiaalisalkusta tehdyn esittelyn pohjalta. Palautteessa olisi huomioitu perhepäivähoitajien näkemykset salkun materiaalin käytettävyydestä, kiinnostavuudesta, heidän tarpeiden ja toiveiden huomioimisen sekä visuaalisen ilmeen näkökulmasta, jonka pohjalta materiaalisalkun sisältöä olisi voitu vielä muokata lopulliseen muotoon. Tämä ei kuitenkaan aikataulullisista syistä saatu onnistumaan, koska alkukartoituskysely ja materiaali -salkun kokoaminen viivästyivät alkuperäisestä suunnitellusta aikataulusta.

Palautetta kerättiin vapaamuotoisesti ainoastaan työelämäkumppanin yhteyshenkilöltä sähköisesti, kun työelämäkumppani on saanut viimeisimmän version materiaalisalkusta nähtäväksi. Lopullista palautetta opinnäytetyöstä ei aikataulullisesti ollut saatavilla, joten sen arvioinnissa hyödynsin toimeksiantajalta saatuja välipalautteita materiaalisalkusta. Välipalautteita hyödynsin anonymiteettiä kunnioittaen opinnäytetyön arvioinnissa ja siitä raportoidessa. Tavoitteiden arvioinnissa luotettiin kuitenkin työelämäkumppanin yhteyshenkilön tietämykseen perhepäivähoitajien toiveista ja tarpeista. Myös materiaalisalkun testaaminen käytännössä olisi antanut todellista tietoa sen käytettävyydestä, mutta tämä ei ollut mahdollista aikataulun puitteissa.

Kehittämistyön yhtenä tavoitteena oli osaltaan kehittää opiskelijan omaa ammatillista osaamista. Opinnäytetyö prosessi on osaltaan kehittänyt myös opiskelijan ammatillisuutta ja luonut opiskelijalle materiaalia tulevaisuuden työhön varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön prosessia reflektoin opinnäytetyöpäiväkirjan avulla, joka ei sisälly tähän opinnäytetyöhön. Opinnäytetyön tekeminen on ollut hyvin pitkä ja haastava prosessi. Haastavinta opinnäytetyön tekemisessä oli itsenäinen tekeminen, jolloin näkökulmat aiheisiin olivat rajalliset eikä asioita ja valintoja voinut pohtia vertaisen kanssa. Opinnäytetyön tekemisen kannalta merkityksellistä oli Laurean puolen ohjaus opinnäytetyölle sekä työelämäkumppanin innostus ja intressi tälle opinnäytetyölle.

Opinnäytetyö päätetään ja tässä vaiheessa kehittämistyön tuloksena syntynyt materiaalisalkku luovutetaan työelämäkumppanille sähköisenä PDF- muodossa. Materiaalin luovuttamisesta sovimme vielä tarkemmin yhteistyökumppanin kanssa. Työelämäkumppani vastaa materiaalin luovutuksen jälkeen materiaalin mahdollisesta käyttöönotosta.

8 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämä opinnäytetyö lähti liikkeelle 2022 alkusyksystä, jolloin pidimme ensimmäisen ideointi palaverin Hämeenlinnan kaupungin ehdottamista opinnäytetyö- ja tutkimusaiheista. Tällöin syntyi kiinnostus molemmiin puolin perhepäivähoitajien materiaalisalkusta, jota lähdimme yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa viemään eteenpäin. Kyseinen aihe oli noussut suoraan perhepäivähoitajilta ja materiaalisalkku olikin jo pidemmän ajan toive, johon tällä opinnäytetyöllä lähdimme vastaamaan.

Syksy 2022 meni niin sanotusti aihetta kypsytellessä ja alku vuodesta 2023 lähdin rakentamaan aikataulu suunnitelmaa keväälle niin, että opinnäytetyö prosessi tulisi maaliin kevään viimeiseen seminaariin. Realiteetit tulivat kuitenkin suunnitelma vaiheessa vastaan. Aikataulu oli laadittu hyvin tiukaksi ja se muuttui opinnäytetyön suunnitelman laatimisen venymisen myötä. Tutkimuslupahakemuksen käsittelyajan arvioin myös liian lyhyeksi, jolloin jouduin nipistämään aikaa alkukartoituskyselyn kestosta, joka lyheni kahdesta viikosta yhteen viikkoon. Siitä huolimatta vastauksia saatiin 3, vaikka todellinen vastausmäärä olisi voinut olla 17. Tässä kohtaa kuitenkin tärkeämpää oli vastausten määrän sijasta niiden laatu.

Palautteen ja salkun testauksen uupuminen perhepäivähoitajien näkökulmasta katsottuna vaikeutti kehittämistyön arviointia, joka oli harmillista. Kuitenkin materiaalin kasaamisessa huomioitiin kokonaisvaltaisesti alkukartoituskyselystä esille tulleet toiveet ja tarpeet. Rajaaminen oli yksi tämän opinnäytetyön haastavimpia asioita, koska ilmaisun monet muodot integroituvat helposti muihin oppimisen alueisiin.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet täytettiin ja sen lisäksi opinnäytetyön koko prosessi oli loistava oppimisen ja kehittymisen paikka. Opinnäytetyön tuloksena syntynyt materiaali on varmasti hyödyksi itselleni tulevaisuuden työssäni, joten se on myös pedagoginen salkku itselleni.

Toiveenani olisi, että materiaalisalkun materiaalit antaisivat perhepäivähoitajille konkreettisia ideoita ja välineitä lähteä toteuttamaan ilmaisun monia muotoja arjessa sekä, että ne vastaisivat heidän toiveitaan ja tarpeitaan.

9 Opinnäytetyön eettisyys

Tutkimuseetiikalla tarkoitetaan eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattamista ja edistämistä opinnäytetyössä sekä tieteeseen kohdistuvien epärehellisyyden ja loukkausten tunnistamista ja torjumista (Tutkimuseettinen tiedekunta 2012, 4-5). Tutkimuseetiikka on mukana tutkimusprosessissa ideointivaiheesta aina tutkimustulosten kautta tiedottamiseen asti (Vilkka, H. 2015, 41). Tieteellisen tutkimuksen ollessa suositte hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, voidaan vain tällöin tutkimusta pitää eettisesti hyväksyttävänä, luotettavana ja sen tuloksia uskottavana. Tutkimuseetiikan näkökulmasta yksi keskeisistä lähtökohdista koskien hyvää tieteellistä käytäntöä on tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen. Näissä toimintatavoissa nousee esille rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja niiden esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Toimintatapoihin kuuluu myös se, että tutkimuksissa sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankintaan, tutkimukseen ja arviointiin liittyviä menetelmiä. Tutkimusten tuloksia julkaistaessa on huomioitava tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää. Asiamukaiset viittaukset käytettyihin julkaisuihin sekä tutkimusluvan hankkiminen tarvittaessa kuuluvat myös osaksi hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Tutkijan tulee työssään huomioida tietosuojaa koskevat kysymykset. Jokainen tutkija tai tutkimusryhmän jäsen on ensisijaisesti vastuussa hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta (Tutkimuseettinen tiedekunta 2012, 6-9.)

Piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja vilppi ovat hyvän tieteellisen käytännön vastaisia. Vilppi tieteellisessä toiminnassa voi liittyä esimerkiksi plagiointiin eli luvatta lainaamiseen tai anastamista eli toisen henkilön aineiston tai idean esittämistä omalla nimellä (Tutkimuseettinen tiedekunta 2012, 6-9.) Plagioinnin estämiseksi opinnäytetyössä on hyvä kiinnittää huomiota viittausten ja lähdeviitteiden huolelliseen ja tunnolliseen merkitsemiseen (Vilkka & Airaksinen, 78). Opinnäytetyön raportoinnissa on kiinnitetty huomiota lähteiden merkitsemiseen sekä lainattujen ideoiden alkuperäisten lähteiden merkitsemiseen.

Yhtenä eettisenä näkökulmana tässä opinnäytetyössä on tutkimuksesta informointi. Tutkijan ollessa tutkimusvuorovaikutuksessa tutkittavaan, on edellytyksenä tietoon perustuva eettinen suostumus osallistua tutkimukseen. Tutkittavien tulee saada riittävästi tietoa tutkimuksesta, kun tutkimusvuorovaikutukseen sisältyy esimerkiksi kyselyjen täyttämistä. Tällöin tutkittavan olisi hyvä olla tietoinen tutkimuksen tekijästä ja sen taustalla olevasta organisaatiosta, mahdollisten henkilötietojen käsittelystä tutkimuksessa sekä mitä konkreettisesti tarkoittaa tutkimukseen osallistuminen tutkittavalle (Kuula 2023.) Tässä opinnäytetyössä painotan tutkimukselliseen osuuteen osallistuville vapaaehtoisuutta osallistua sekä ettei opinnäytetyössä käsitellä henkilötietoja eikä sen kautta saatuja tuloksia jaeta opinnäytetyön ulkopuolelle.

Sosiaalialan ammatillisuus perustuu eettisiin periaatteisiin ja ammattietiikan lähtökohtiin. Nämä eettiset periaatteet ovat ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Ammattietiikka ohjaa ammatillista toimintaa ja siihen kuuluvia ratkaisuja valintoineen (Talentia 2022, 7.) Tässä kehittämismuotoisessa opinnäytetyössä noudatetaan keskeisiä sosiaalialan eettisiä periaatteita opinnäytetyön prosessin eri vaiheissa.

Opinnäytetyön tekemisessä huomioidaan myös tutkimusluvan (Liite 1) alaiset ehdot opinnäytetyölle. Osallistumisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Sitoudumme huolehtimaan henkilötietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön. Opinnäytetyön valmistuttua tiedot on hävitettävä asianmukaisella tavalla. Opinnäytetyön tuloksena syntynyt materiaali luovutetaan työelämäkumppanin eli Hämeenlinnan kaupungin yhteyshenkilölle. Lopullinen opinnäytetyö ja myönnetty tutkimuslupa on nähtävillä oppilaitoksen julkaistaville opinnäytetöille tarkoitetulla verkkopalvelussa.

Lähteet

Painetut

- Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koski, M. 2002. Perhepäivähoidon sosiaalinen oppimisympäristö. Teoksessa Alho-Kivi, Hanna. & Keskinen, S.(toim.) 2002. Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi 135-145.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2016. 2.painos. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Parrila, S. 2002. Laadunhallinta perhepäivähoidon kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa Alho-Kivi, Hanna. & Keskinen, S.(toim.) 2002. Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi 198-225.
- Puurula, A. 2000. Lapsi ympäristönsä peilinä: Alle 3-vuotiaiden lasten integroitu taidekasvatus. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2000. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3- vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura 85-95.
- Pääjoki, T. 2017. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L.(toim.) 2017. 4.painos. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus 109-120.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.
- Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino 30-35.
- Toivanen, T. 2022. "Mennäänkö me taas sinne ruumaan?". Draaman riemua. Teoksessa Ruokonen, I.(toim.) 2022. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0-8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-Kustannus 105-116.
- Toren, B. 2000. Käsi nuken sydämellä. Käsinnukke pedagogisena välineenä. Helsinki: Tammi.
- Vilkkä, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Sähköiset

Hämeenlinnan kaupunki. 2022a. Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 6.3.2023. [Lumoudu lapsesta, HML Vasu 2022 \(hameenlinna.fi\)](#)

Hämeenlinnan kaupunki. 2022b. Perhepäivähoito. Viitattu 6.3.2023. [Perhepäivähoito - Hämeenlinna \(hameenlinna.fi\)](#)

Hämeenlinnan kaupunki. 2023. Perhepäivähoidon -esite. Viitattu 20.2.2023. [Perhepäivähoito-esittelyteksti.pdf \(hameenlinna.fi\)](#)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Karvi. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Viitattu 5.3.2023 [KARVI_1519.pdf](#)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Karvi. 2021. Pedagogisia jatkumoa ja ilmaisun iloa. Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa. Viitattu 6.3.2023. [PEDAGOGISIA JATKUMOITA JA ILMAISUN ILOA! - Viisivuotiaiden pedagogiikka ja taito- ja taidekasvatuksen nykytila varhaiskasvatuksessa \(karvi.fi\)](#)

Kuula-Luumi, A. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. 2023. Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuoja. Tampere: Tietoarkisto. Viitattu 14.3.2023 [Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuoja - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](#)

Opetushallitus. 2022. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 6.3.2023. [Varhaiskasvatus-suunnitelman perusteet 2022 \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus. 2023a. Perhepäivähoidon pedagogisen toiminnan lähtökohtia. Viitattu 6.3.2023. [Perhepäivähoidon pedagogisen toiminnan lähtökohtia | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus. 2023b. Lapsen vasu ja pedagoginen dokumentointi. Viitattu 20.3.2023. [Lapsen vasu ja pedagoginen dokumentointi | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 13.3.2022 [HTK ohje 2012.pdf \(tenk.fi\)](#)

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 14.3.2023 [Lukusali - Talentia](#)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 26.2.2023 [Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Kuvat

Kuva 1: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys.....	10
Kuva 2: Kehittämisprosessin lineaarinen malli	20

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	37
Liite 2: Saatekirje	39
Liite 3: Alkukartoituksen kysymykset	40

Liite 1: Tutkimuslupa

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
Vs. varhaiskasvatusjohtaja
10 / 2.4.2023
HML/1144/13.00/2023

Tutkimuslupa, Alastalo Roosa

Hakija: Alastalo Roosa
Tutkimuksen nimi: Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoitajille suunnattu materiaali -salkku
Taustaorganisaatio: Laurea ammattikorkeakoulu

Kaikki kaupungin tutkimusluvut myönnetään seuraavilla ehoilla: Tutkimuksiin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja jokaiselta informantilta on pyydettävä suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimusluvan myöntämisen ja tietojen luovuttamisen ehtona on, että tutkimuksen tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseksi. Tutkimuksen valmistuttua tiedot on hävitettävä asianmukaisella tavalla.

Tutkimuksen tekijä sitoutuu pyydettäessä luovuttamaan Hämeenlinnan kaupungille yhden sähköisen kappaleen valmistuneesta tutkimustyöstä. Hakijan tulee pyydettäessä tulla esittelemään tutkimustulokset Hämeenlinnan kaupungille. Myönnetyt tutkimusluvut ja valmistuneet tutkimusraportit ovat nähtävissä niiden oppilaitosten verkkopalveluissa minne tutkimus on tehty.

Kustannukset: -

Toimivalta: Hallintosäännön 2. luku, 16.1 §

Lisätiedot: varhaiskasvatuksen suunnittelija Marjo Tökkä p. 040 7635 233

Päätös

Myönnetään tutkimusluvan. Tutkimuslupa myönnetään edellä mainituilla yleisillä ehoilla.

Hämeenlinnassa **2.4.2023**

Vs. varhaiskasvatusjohtaja Sari Vartiainen

Liitteet

Opinnäytetyösuunnitelma

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
Vs. varhaiskasvatusjohtaja
10 / 2.4.2023
HML/1144/13.00/2023

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Tiedoksiantaja Varhaiskasvatuksen suunnittelija Marjo Tökkä p. 040 763 5233

Annettu tiedoksi sähköisesti, pvm: 31.3.2023

Vastaanottajat: Toimialajohtaja Päivi Raukko, Marja-Leena Helkiö, tutkija Roosa Alastalo

Otto-oikeusviranomainen: Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

MUUTOKSENHAKUOHJE

Päätökseen ei voi hakea muutosta:

- Päätöksestä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa tai
- Oikeudenkäynnistä hallintoasioista annetun lain 6 §:n mukaan asiaa ei ole ratkaistu tai jätetty tutkimatta tai
- Muun lainsäädännön mukaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Liite 2: Saatekirje

Hei perhepäivähoitaja!

Olen sosionomiopiskelija Roosa Alastalo Laurea-ammattikorkeakoulusta ja olen tekemässä opinnäytetyötäni yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin perhepäivähoidon kanssa. Toiminnallisen kehittämistyöni tarkoituksena on luoda perhepäivähoitajille ilmaisen monet muodot materiaali -salkku, joka sisältää ideoita kyseisen oppimisen alueen toteuttamiseen perhepäivähoitajissa.

Kehittämistyöni tutkimuksellisen osuuden eli alkukartoitus -kyselyn tavoitteena on kartoittaa perhepäivähoitajien toiveita ja tarpeita koskien ilmaisen eri muotojen toteuttamista perhepäivähoitajissa. Kyselystä saatuja vastauksia hyödynnän materiaalin kokoamisessa. Siksi pyydän teitä ystävällisesti vastaamaan alkukartoitus -kyselyyn, jotta tuotos vastaisi juuri teidän toiveita ja tarpeita.

Vastaaminen on vapaaehtoista ja tapahtuu nimettömästi eikä vastauksista voi päätellä vastaajan henkilöllisyyttä. Aineisto kerätään ainoastaan tätä opinnäytetyötä varten eikä sen tuloksia jaeta muualle. Kyselyyn vastataan sähköisesti oheisen linkin tai QR-koodin kautta.

Linkki kyselyyn:

QR-koodi kyselyyn:

Kyselyyn on aikaa vastata **yhden** viikon ajan (17.-23.4.)

Ystävällisin terveisin Roosa Alastalo

Roosa.Alastalo@student.laurea.fi

Liite 3: Alkukartoituksen kysymykset

Millaisia toiveita teillä on lasten ilmaisun tukemiseen ilmaisun eri osa-alueilla?

Musiikillinen

Kuvallinen

Käsityöllinen

Sanallinen

Kehollinen

Miten hyödynnätte erilaisia oppimisympäristöjä perhepäivähoidossa?

Mitä erityistä minun tulisi huomioida materiaali –salkun luomisessa?